

Bijlage V. Participatieplan RES 1.0 Drechtsteden

Klant: Regio Drechtsteden

Referentie: BH6518-RHD-ZZ-XX-RP-Z-0001

Status: S0/V0.2

Datum: 7 april 2021

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Laan 1914 no.35
3818 EX AMERSFOORT
Transport & Planning
Trade register number: 56515154

+31 88 348 20 00 **T**
+31 33 463 36 52 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Bijlage V. Participatieplan
RES 1.0 Drechtsteden
Ondertitel: Participatieplan RES 1.0 Restruimten en zoekgebieden
Referentie: BH6518-RHD-ZZ-XX-RP-Z-0001
Status: V0.2/S0
Datum: 7 april 2021
Projectnaam: RES 1.0 Zoekgebieden zon en wind
Projectnummer: BH6518
Auteur(s): Royal HaskoningDHV

Classificatie

Projectgerelateerd

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and ISO 45001:2018.

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Afbakening, doelstelling en strategie van het project	2
2.1	Uitdaging en doelstelling van het project	2
2.2	Doel van participatie	2
3	Stakeholdermanagement	4
3.1	Issues m.b.t. energietransitie in de Drechtsteden	4
3.2	Stakeholders en doelgroepen	5
3.3	Professionele Boodschap	6
4	Gecoördineerde aanpak en afstemming	8
4.1	Participatie	8
5	Participatie	9
5.1	Inleiding	9
5.2	Fase 1 luisteren en vormgeven	9
5.3	Fase 2 toetsen en inpassen	11
5.4	Fase 3 uitwerken en opleveren	15
6	Organisatie en interne communicatie	18

1 Inleiding

Nederland gaat over op duurzame energiebronnen voor het opwekken van elektriciteit en het verwarmen van huizen en gebouwen. De aanleiding voor deze grootschalige transitie is iedereen bekend. De gemiddelde temperatuur op aarde stijgt en de weersextremen nemen toe. Dat proces willen we beperken, zodat de generaties na ons op een gezonde aarde kunnen leven. Bovendien biedt de energietransitie kansen voor onze lokale economie en arbeidsmarkt.

Gedreven door deze urgentie voelen de Drechtsteden de noodzaak om met elkaar de schouders eronder te zetten. Al in 2017 hebben zij – als een van de vijf pilotregio's - een eigen regionale energiestrategie ontwikkeld. Het betekent dat al veel partijen samenwerken. Partijen die ieder hun eigen ambities en planning hebben als het gaat om de energietransitie, maar samen meer kunnen bereiken. Nog steeds sluiten zich partijen aan. Samen met deze partijen zetten de Drechtsteden zich nu ook in voor de afspraken uit het Klimaatakkoord. De Drechtsteden zijn vanuit het Rijk aangewezen als een van de dertig energieregio's die een eigen Regionale Energie Strategie opleveren. De zeven gemeenten, één provincie en twee waterschappen die voor de energietransitie samen optrekken als energieregio Drechtsteden werken samen aan de RES 1.0. Om te komen tot een invulling van de RES 1.0 zijn participatief ontwerpende onderzoeken uitgevoerd die resulteren in hoofdstukken met bijlagen in de RES 1.0.

Het voorliggende Participatieplan beschrijft de participatie voor de totstandkoming van de twee hoofdstukken in de RES 1.0 over “Zon in restruimten” en “Zoekgebieden zon en wind”. Deze participatie heeft plaatsgevonden in de periode december 2020-maart 2021.

2 Afbakening, doelstelling en strategie van het project

2.1 Uitdaging en doelstelling van het project

In de concept-RES is aangegeven dat de Drechtsteden in 2030 minimaal 0,66 PJ dan wel de ambitie van 1,5 PJ, aan duurzame elektriciteit gerealiseerd hebben. Een deel daarvan wordt gerealiseerd via zon op grote daken, dat valt buiten de scope van dit ontwerp onderzoek. In de Drechtsteden wordt al elektriciteit opgewekt via grote daken, zonneweides en windmolens. Door wind- en zon projecten die nu al in voorbereiding zijn wordt straks nog meer opwekking gerealiseerd. Maar er is meer nodig dan de lopende initiatieven en zon op dak om totaal 1,5 PJ duurzame elektriciteit te halen in 2030.

De Drechtsteden wil duidelijk krijgen of de ambitie tot 1,5 PJ realistisch is en draagvlak heeft bij de inwoners. Op 1 juli 2021 moeten de gemeenten, provincie en waterschappen van de Drechtsteden gezamenlijk de Regionale Energie Strategie 1.0 klaar hebben met daarin een onderbouwd aanbod voor de bijdrage aan de op te wekken energie in 2030.

Voor twee opgaven zijn randvoorwaarden en criteria samen met inwoners, bedrijven en belangengroepen bepaald:

- Zon in restruimten en dubbel ruimtegebruik zoals bermen langs wegen, (voormalige) stortplaatsen en braakliggende terreinen;
- Grootschalige opwekking door zon en wind in drie zoekgebieden die in de concept-RES zijn aangeduid.

2.2 Doel van participatie

De Drechtsteden voeren een participatief ontwerp onderzoek uit met relevante stakeholders. Voor de twee opgaven “Zon in restruimten” en “Grootschalige opwekking van zon en wind in de zoekgebieden” zijn antwoorden gezocht op de volgende vragen:

Onderwerp	In gesprek over	Participatievraag	Lokaal of gezamenlijk
Zon in restruimten	Informereren en meedenken over geschikte restruimten voor zonne-energie.	Onder welke technische en sociale randvoorwaarden is een restruimte geschikt voor zonne-energie?	Gezamenlijk
		Welke restruimten (locaties) zijn met oog op deze randvoorwaarden geschikt? Wat zijn mogelijke aanvullingen?	Lokaal
		Kloppen de geformuleerde randvoorwaarden nog?	Gezamenlijk
Zon en wind in zoekgebieden	Informereren en meedenken over de randvoorwaarden en criteria die bepalen op welke locaties zon- en windenergie wordt opgewekt.	Welke randvoorwaarden en criteria bepalen welke locaties binnen de zoekgebieden geschikt kunnen zijn voor het opwekken van energie met zonnepanelen en/of windturbines?	Lokaal (per zoekgebied)

Drechtsteden betreft zoveel mogelijk mensen bij de energietransitie; door middel van een participatief ontwerpend onderzoek zijn inwoners en stakeholders betrokken bij de uitwerking van locaties en randvoorwaarden voor de voorgestelde maatregelen voor energie opwekking in de regio. Drechtsteden gaat daarin zelf voorop door de actieve manier waarop onderwerpen uit de concept-RES Drechtsteden zijn gecommuniceerd.

Drechtsteden heeft Royal HaskoningDHV (RHDHV) ingeschakeld om de communicatie en participatie zorgvuldig voor te bereiden en af te stemmen met het Regieteam. De participatie en de analyses door het technische team versterken elkaar.

3 Stakeholdermanagement

3.1 Issues m.b.t. energietransitie in de Drechtsteden

Het stakeholdermanagement begint bij het in beeld brengen van de issues die rondom de energietransitie in het gebied spelen. Issues zijn onderwerpen waar verschillende stakeholders mogelijk verschillend over denken, en waardoor dus spanning kan ontstaan tussen het belang van de ene groep stakeholders met het belang van andere stakeholders. Voor deze opdracht zijn onderstaande issues geïnventariseerd die direct samenhangen met de Regionale Energie Strategie.

Omschrijving issue	Toelichting
Nut en noodzaak Regionale Energie Strategie	Stakeholders denken verschillend over de nut en noodzaak van de maatregelen die in de Regionale Energie Strategie staan beschreven. Sommigen onderschrijven urgentie, nut en noodzaak, anderen herkennen niet de noodzaak voor de maatschappij, en niet voor henzelf. Weer anderen willen dat er andere maatregelen worden genomen dan de maatregelen van de concept-RES. Voor de acceptatie van hinder door duurzame opwekking of de hogere kosten van energie is het onderkennen van de nut en noodzaak en de urgentie essentieel.
Wie doet wat bij de RES?	De Nederlandse regering heeft in het klimaatakkoord aangegeven hoe de afspraken uit het Verdrag van Parijs voor het jaar 2030 in Nederland worden ingevuld. De gemeenten, provincie en waterschappen in de RES-regio's moeten in de RES aangeven hoe zij naar vermogen hier invulling aan gaan geven. Wat inwoners en bedrijven moeten doen is nog niet concreet, maar zal aanzienlijk zijn.
Eerlijke verdeling van lusten en lasten	Bij grote veranderingen in de leefomgeving moeten stakeholders de verdeling van lusten en de lasten als eerlijk beoordelen. Zonder rechtvaardige verdeling geen maatschappelijk draagvlak.
Goede ruimtelijke ordening	Het realiseren van grootschalige duurzame opwekking door zon en wind en door het gebruik van restruimten veroorzaakt veranderingen in de leefomgeving. Ze verhinderen mogelijk bestaand maatschappelijke /economische gebruik, en moeten zorgvuldig worden ingepast in het bestaande landschap en de leefomgeving van inwoners. Bij zorgvuldige inpassing kan het ook het gebied versterken.
Hinder	De maatregelen die in de Regionale Energie Strategie 1.0 staan kunnen mogelijk hinder veroorzaken voor inwoners en bedrijven. Er zijn veel wettelijke regels. Maatregelen om hinder (bijvoorbeeld slagschaduw) te beperken beïnvloeden de business case (heel vaak) negatief.
A16	In de gemeente Dordrecht is tussen 2013 en 2016 een Structuurvisie Wind vastgesteld. Dit heeft toen veel discussie opgeleverd. In de huidige Omgevingsvisie zijn er geen mogelijkheden voor grootschalige opwekking buiten de Structuurvisie Wind. In het kader van de RES wordt voor 3 zones in de Drechtsteden waaronder de A16 zone onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van en randvoorwaarden voor het opwekken van duurzame energie. De uitkomsten van dit onderzoek zullen ter besluitvorming worden voorgelegd.
Ambitie groei aantal woningen	In de Drechtsteden is er de ambitie om meer woningen te bouwen om groei mogelijk te maken en van de Drechtsteden een nóg aantrekkelijker woon- en werkgebied te maken voor zowel nieuwe als bestaande inwoners. Hiervoor is ook ruimte nodig. Dit concurreert met de ruimteclaim voor duurzame opwekking.

Bovenstaande issues zijn gelijk voor de maatregelen voor restruimten en de zoekgebieden. Echter, de tegenstelling tussen de belangen van verschillende stakeholders zijn bij restruimten mogelijk kleiner dan bij grootschalige toepassing van zon en wind in zoekgebieden.

3.2 Stakeholders en doelgroepen

Dit plan beschrijft de participatie die is georganiseerd om de duurzame opwekking van energie te verkennen met de stakeholders in zowel de zoekgebieden als in de restruimten. Bij de restruimten gaat het geografisch om alle stakeholders in het grondgebied van de Drechtsteden. Bij de zoekgebieden die in en aan de rand van het gebied liggen, moet ook rekening gehouden worden met stakeholders buiten de grenzen van de Drechtsteden.

De stakeholders zijn geanalyseerd op de rol bij het opstellen van de RES 1.0 of de invloed die ze hebben op de realisatie van de maatregelen voor zon en/of wind in de zoekgebieden en restruimten.

In onderstaande opsomming is de rol tussen haken vermeld.

- **Overheden** (verantwoordelijk voor besluitvorming over de RES 1.0)
  - Provincie Zuid-Holland;
  - Zeven gemeenten van de Drechtsteden
  - Twee Waterschappen
- **Raadsleden** (toetsing en bekrachtiging bestuurlijke besluiten)
  - Provinciale Staten
  - Leden gemeenteraden
  - Leden Algemeen Bestuur Waterschappen
- **Overheden** (verantwoordelijk voor besluiten die de inhoud van de RES 1.0 beïnvloeden)
  - Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
  - Buur RES-regio's
    - Alblasserwaard (Molenlanden),
    - West-Brabant (Altena),
    - Metropoolregio Rotterdam-Den Haag
    - Hoekse Waard
  - Omgevingsdienst ZHZ
- **Overheidsorganen** (verantwoordelijk voor beheer gebieden c.q. oppervlaktewater in regio Drechtsteden):
  - Rijkswaterstaat
  - ProRail
  - Evides
  - Recreatieschap
- **Grondeigenaren en pachters** (initiatiefnemer op eigen grond of belanghebbende bij de realisatie van maatregelen);
- **Ontwikkelaars / investeerders** (initiatiefnemer voor de realisatie van projecten);
- **Netbeheerder** (verantwoordelijk voor aansluiten van projecten op het elektriciteitsnet);
- **Geïnteresseerde inwoners**
  - Bewoner in en rondom het gebied
    - Jongeren:
      - Tieners
      - Jongvolwassenen (18 – 27jr)
    - Ouderen (27+)
      - Jonge gezinnen
      - Ouderen (45+)
  - Gebruiker van het gebied;
    - Doorgaand verkeer

- Werknemer/werkgever
- Recreanten
- Omwonenden
- **Energiecoöperaties**
- **Belangenorganisaties** (vertegenwoordigers van belangen van inwoners en bedrijven, lokale netwerken en mogelijke steunzenders)
  - LTO
  - Natuurorganisaties
  - Milieuorganisaties
  - Rotary
  - Wijkraden
  - Bloggers
  - Sportverenigingen
  - Kerkgenootschappen

In hoofdstuk 5 is beschreven op welke doelgroepen de verschillende vormen van participatie gericht zijn. Het uitgangspunt is dat iedereen – zonder restricties – mag participeren. Iedereen kan vanuit zijn gezichtspunt aangeven welke locaties potentieel geschikt of ongeschikt zijn.

Gaandeweg de participatie wordt duidelijk welke individuele stakeholders geïnteresseerd zijn en willen participeren en vanuit welke rol ze hun belang inbrengen. Hierbij wordt onderkend, dat een individuele stakeholder tot meerdere doelgroepen kan behoren. Bijvoorbeeld: een bewoner in een zoekgebied kan grondeigenaar, geïnteresseerd burger én initiatiefnemer zijn.

3.3 Professionele Boodschap

3.3.1 Energiestrategie Drechtsteden

“We moeten in Nederland de omslag maken naar duurzame energie. De aanleiding voor deze grootschalige energietransitie is iedereen bekend. Het klimaat verandert: de gemiddelde temperatuur op aarde stijgt en de weersextremen nemen toe. Dat komt doordat er steeds meer broeikasgassen zoals CO₂ in de lucht komen. Klimaatverandering is niet te stoppen, maar gaat minder hard als we wereldwijd minder CO₂ uitstoten. Het proces van opwarming en verandering willen we dus beperken, zodat de generaties na ons op een gezonde aarde kunnen leven. Bovendien biedt de energietransitie kansen voor onze lokale economie en arbeidsmarkt. Gedreven door deze urgentie voelen wij in de Drechtsteden de noodzaak om met elkaar de schouders eronder te zetten.”

3.3.2 Van concept-RES naar RES 1.0

“Nederland heeft 30 regio’s die zich bezighouden met een Regionale Energiestrategie (RES). Elke regio kijkt naar mogelijkheden om energie te besparen en naar mogelijkheden om grootschalig duurzame elektriciteit op te wekken. Onze RES-regio bestaat uit de gemeenten Hardinxveld-Giessendam, Papendrecht, Sliedrecht, Zwijndrecht, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht en Alblasserdam.

In oktober 2020 hebben we de concept-RES aangeboden aan het rijk. Het eerste beeld uit de concept-RES is nog behoorlijk abstract. Het moet nog tot leven komen. Dat doen we nu. We werken de conceptversie verder uit naar een definitieve versie: de RES 1.0. Belangrijk onderdeel hierin is het gesprek met onze samenleving.

De energietransitie heeft grote impact op onze regio. Energieopwekking zal meer onderdeel worden van ons landschap en daarmee voor een deel bepalen hoe ons landschap er in de toekomst uitziet. De transitie heeft met de groei van decentrale opwekking, duurzame mobiliteit, duurzame warmte en

elektriciteitsverbruik ook haar weerslag op de distributie van energie, waardoor grote uitdagingen ontstaan voor onze energie-infrastructuren.

In de Drechtsteden streven we naar een RES waarbij de lusten en de lasten eerlijk worden verdeeld. Het is dus voor ons zaak om, op basis van een gedegen analyse, tot keuzes te komen waar inwoners over hebben kunnen meedenken. Een praktische aanpak met een 'gezonde dosis nuchterheid' staat hierbij centraal. In de Drechtsteden willen we de energietransitie nadrukkelijk realiseren met de hoogst haalbare maatschappelijke opbrengst. Dit doen we graag samen met u!"

3.3.3 Zon in restruimten

"Overall in het landschap en in uw omgeving zijn ruimtes waar niet zo veel mee gebeurt of waar functies kunnen worden gecombineerd. Denk bijvoorbeeld aan bermen, (voormalige) stortplaatsen en braakliggende terreinen waar geen bouwplannen voor zijn. Dit zijn slechts enkele voorbeelden en de invulling van deze ruimtes kan op veel manieren. Eén daarvan is het gebruiken van die ruimte voor de opwekking van groene energie doormiddel van zonnepanelen, oftewel 'Zon in restruimten'.

Om het open landschap zoveel mogelijk te beschermen, gaan wij nader inventariseren hoe wij het opwekken van zonne-energie in restruimten maximaal kunnen benutten. U kent uw (directe) omgeving het beste. Daarom gaan we graag met u hierover in gesprek. Wat vindt u een geschikte locatie voor 'Zon in restruimten'? En aan welke voorwaarden moeten deze locaties volgens u voldoen?"

3.3.4 Grootschalige opwekking van duurzame energie (zoekgebieden)

"Met grootschalige opwekking van duurzame energie hebben we het over zonneparken en windturbines. In het totale plaatje van opwekking van duurzame energie, kunnen we hier mee de grootste slag slaan.

In onze regio zijn over grootschalige opwekking van duurzame energie al verschillende gesprekken gevoerd. We hebben drie gebieden benoemd om te onderzoeken of wij ons bod van 0,66 PJ met 0,84 PJ kunnen én willen uitbreiden door grootschalig duurzame energie op te wekken. De drie zoekgebieden zijn:

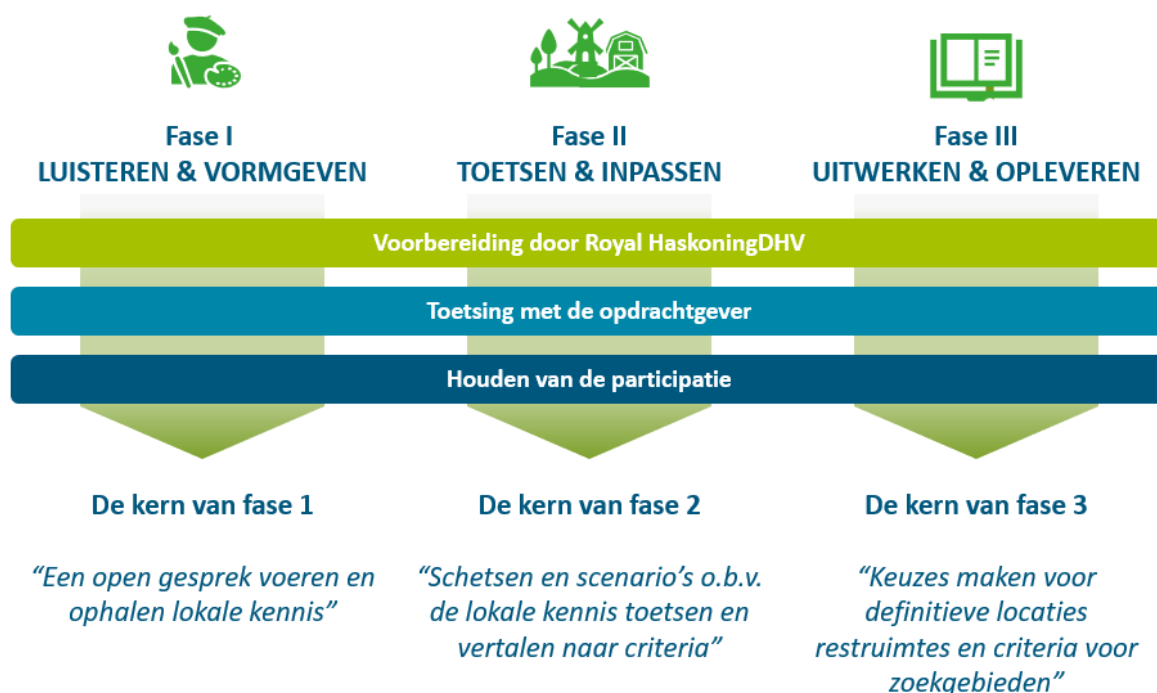
- Bij Kijfhoek in de gemeente Zwijndrecht
- Llangs de A16 in de gemeente Dordrecht
- Llangs de A15 in de 3 gemeenten Papendrecht, Sliedrecht en Hardinxveld-Giessendam"

4 Gecoördineerde aanpak en afstemming

4.1 Participatie

De analyses van het technische team en participatie versterken elkaar in het participatief ontwerp onderzoek. Door de omgeving centraal te stellen ontdekken we de belangrijkste waarden, belemmeringen en kansen. We willen zoveel mogelijk (jonge) inwoners, organisaties en belanghebbenden de kans geven om aan te haken op de beide onderwerpen.

Doordat RHDHV zowel de uitwerking van “Zon in restruimten” als “Zon en wind in zoekgebieden” verzorgd, is er synergie tussen beide uitwerkingen mogelijk. Dit is onderstaand gevisualiseerd.

Bij de realisatie van deze aanpak zijn drie sporen in gedachten gehouden die gedurende de realisatie van het project door elkaar heen liepen:

- Voorbereiden: relevante data is verzameld, geanalyseerd en gevisualiseerd;
- Toetsen: de projectorganisatie betrok – samen met Royal HaskoningDHV – bestuurders en volksvertegenwoordigers om tot besluitvorming te komen.
- Houden: het betrekken van inwoners, bedrijven en belanghebbenden waarmee het participatieproces is vormgeven.

Deze sporen doorlopen fasen waarmee het beoogde eindresultaat is gerealiseerd:

- Fase 1: analyseren & vormgeven
- Fase 2: toetsen & inpassen
- Fase 3: uitwerken & opleveren

De drie sporen en de drie fasen werkten nauw met elkaar samen in een iteratief proces waarin de activiteiten onderling op elkaar waren afgestemd.

In het volgende hoofdstuk worden de planning en de participatie momenten beschreven.

In hoofdstuk 0 wordt beschreven hoe RHDHV en de opdrachtgever samenwerken om tijdig de voorbereiding voor de participatie te laten toetsen door de opdrachtgever.

5 Participatie

5.1 Inleiding

In onderstaand hoofdstuk worden de verschillende participatie doelen en middelen beschreven. Het betreft een globale beschrijving en planning. Voor de verdere uitwerking van doelen en middelen is gebruik gemaakt van een zogenaamde participatiekalender, van tekstvoorstellen en van draaiboeken. In de kalender, tekstvoorstellen en draaiboeken wordt de wijze waarop doelen worden bereikt, welke teksten worden gebruikt en welke middelen worden ingezet nader beschreven. Ze maken geen onderdeel uit van deze bijlage.

5.2 Fase 1 luisteren en vormgeven

5.2.1 Doelen en planning fase 1

In de 1^e fase is met de opdrachtgever (Regioteam RES en de Projectgroep RES) het gesprek over de te bereiken doelen en de opzet van het participatieproces gevoerd. Met de stakeholders is een open gesprek gevoerd en is lokale kennis opgehaald.

In onderstaande figuur is de gecombineerde planning voor zoekgebieden en restruimten weergegeven.

Planning	maand week	Activiteiten	Toelichting	2020																																		
				November														December																				
				week 46	week 47	week 48	week 49	week 50	week 51	week 52	week 53	week 46	week 47	week 48	week 49	week 50	week 51	week 52	week 53																			
Overleggen ter voorbereiding Bestuurlijk Overleg																																						
Bestuurlijk Overleg RES Drechtsteden																																						
Portefeuille houders Overleg (PFO)																																						
Projectgroep RES Drechtsteden																																						
Toetsing dossier door regiegroep																																						
Opsturen naar Projectgroep RES																																						
Afstemmen met werkgroep communicatie																																						
Communicatie (Afstemmen, Versturen, Publiceren)																																						
Voorbereidingen																																						
Opdracht	4-nov-20																																					
Interne kick-off																																						
Opstellen planning																																						
Concept versie participatieplan																																						
Participatie																																						
Eerste ronde																																						
Verrijkingssessies met 7 gemeenten																																						
1 op 1 gesprekken																																						
Enquête restruimte op platform																																						
"Open gesprek" online-bijeenkomsten zoekgebieden																																						
Producten vanuit techniek en landschap																																						
Kaarten zoekgebieden																																						
Verzamelen gebiedsinformatie																																						

In de volgende paragrafen worden de participatie-activiteiten beschreven met daarbij vermeld de doelgroep (zie par 3.2) en of deze participatie gericht is op de restruimten, de zoekgebieden, of op beide.

5.2.2 Verrijkingssessies met 7 gemeenten

Doelgroep	Met wie?	Doelen	Aantal
Overheden gemeenten	Alblasserdam Dordrecht Hardinxveld-Giessendam H.I. Ambacht Papendrecht Sliedrecht Zwijndrecht	Ophalen beleidskaders en gebiedsinformatie voor restruimten en zoekgebieden	1 x (per gemeente)

Voor de verrijkingssessies waren per gemeente uitgenodigd:

- Beleidsadviseurs
- Communicatieadviseurs
- Gebiedsmanagers
- Personen met specifieke kennis van het gebied (natuur, ruimtelijke ontwikkelingen, energietransitie).

In het gesprek is geschetst welk proces zou worden doorlopen om van de concept-RES te komen tot de RES 1.0. Vervolgens is in 2 rondes voor restruimten en voor zoekgebieden gebiedsinformatie verzameld via een digitaal white-bord aan de hand van de volgende vragen:

- Restruimten: Wat is het? Waar liggen ze? Wat kan er? Wat kan er niet of liever niet (en waarom niet)?
- Zoekgebieden: Zijn de grenzen van de zoekgebieden correct? Wat kan er? Wat kan er niet of liever niet (en waarom niet)?
- Welke stakeholders zijn er (gebruikers, eigenaars, beheerders)? Wie zijn de belangrijkste (en waarom)? Welke gevoeligheden spelen er waar/voor wie?

5.2.3 1-op-1-gesprekken

Met 1-op-1-gesprekken zijn individuele stakeholders benaderd met een specifiek belang, of een specifieke expertise, waarvoor in de participatiemomenten voor doelgroepen met veel individuele personen of partijen te weinig tijd beschikbaar was om recht te doen aan het specifieke belang. De 1-op-1-gesprekken zijn in alle 3 de fasen van de participatie ingezet. *Bij de volgende fasen worden ze niet meer apart beschreven.*

Stakeholder	Datum
Provincie Zuid-Holland	11-12-2020
Stedin	03-12-2020
ProRail	03-12-2020 en 06-01-2021
RWS	12-1-2021
Drechtse Energie	10-12-2020 en 18-01-2021
RES-regio Alblasserwaard	20-01-2021
Waterschap Hollandse Delta	26-01-2021
Klankbordgroep Wijngaarden	04-02-2021

Van ieder 1-op-1-gesprek is een kort verslag gemaakt met de kernpunten van het besprokene, en dit verslag is gedeeld ter controle. De uitkomsten zijn te vinden in bijlage 6.

5.2.4 Enquête restruimte en interactieve kaart op digitaal platform

Doelgroep	Doelen	periode
Alle doelgroepen	Ophalen definitie en mogelijke locaties voor restruimten	2 weken

De werkzaamheden voor restruimten in fase 1 bestonden uit 3 stappen: aankondigen, bevragen en verwerken.

Van 2 tot 18 december 2020 kon iedereen via het Energie-participatieplatform 'Denk mee!' een enquête in te vullen over randvoorwaarden voor restruimten. Aanvullend daarop is ook een kaart geplaatst waar

stakeholders op aan konden geven waar – volgens hen – sprake is van een restruimte of kans voor dubbel ruimtegebruik voor zonnepanelen.

5.2.5 Online bijeenkomsten zoekgebieden - open gesprek

Doelgroep	Met wie?	Doelen	Aantal
Alle doelgroepen	o.b.v. aanmelding via de website	Communiceren proces richting RES1.0 Verkennen belangen en waarden in zoekgebieden	3 x

Voor de drie gebieden – bij Kijfhoek, langs de A15 en langs de A16 – zijn afzonderlijke digitale informatieavonden georganiseerd. Inwoners waren uitgenodigd om aan een vast programma deel te nemen. Naast inwoners waren ook bestuurders welkom. Zij werden gewezen op de mogelijkheid deel te nemen dan wel toe te horen. Het was mogelijk om zich voor de avonden aan te melden maar ook zonder aanmelding waren de avonden online te volgen.

De avonden begonnen met een introductie op de RES waarna een toelichting werd gegeven over het betreffende zoekgebied. Daarna was er voor de deelnemers ruimte om hun mening te geven. Hiervoor is gebruik gemaakt van beschikbare digitale tool MentiMeter. Ook was er ruimte om direct in gesprek te gaan. Op het participatieplatform was de mogelijkheid om te reageren naar aanleiding van de onlinebijeenkomsten.

Van de informatieavonden is per avond een verslag gemaakt wat met de deelnemers en ook via de het Energie-participatieplatform 'Denk mee!' is gedeeld. De uitkomsten van de drie avonden waren input voor de 2^e participatieronde.

5.3 Fase 2 toetsen en inpassen

5.3.1 Doelen en planning fase 2

In de 2^e fase is een meer inhoudelijk gesprek met de stakeholders gevoerd over de volgende onderwerpen:

- Terugkoppeling resultaten 1e participatieronde
- Welke criteria en spelregels moeten gelden voor opwekking met zon en wind?
- Welke locaties zijn mogelijk geschikt voor opwekking met zon en wind?

In de diverse participatiemomenten zijn minimeisen, criteria en spelregels besproken.

In onderstaande figuur is de gecombineerde planning voor zoekgebieden en restruimten weergegeven voor de fase 2.

Planning		2021																																																											
maand week		Januari														Februari																																													
Activiteiten	Toelichting	week 1							week 2							week 3							week 4							week 5							week 6							week 7							week 8										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Overleggen ter voor bereiding Bestuurlijk Overleg																																																													
Bestuurlijk Overleg RES Drechtsteden																																																													
Portefeuille houders Overleg (PFO)																																																													
Projectgroep RES Drechtsteden																																																													
Toetsing dossier door regiegroep																																																													
Opsturen naar Projectgroep RES																																																													
Afstemmen met werkgroep communicatie																																																													
Communicatie (Afstemmen, Versturen, Publiceren)																																																													
Participatie																																																													
Tweede ronde																																																													
Participatie voor 3 zoekgebieden zon en wind	's avonds																																																												
Participatie zoekgebieden online op platform																																																													
Doelgroepgesprekken (natuur, initiatiefnemers, grondeigenaren)	overdag																																																												
Participatie restruimtes online op platform																																																													
1 - op 1 gesprekken publieke beheerders restruimtes																																																													
Bijpraten gemeenteraden n.a.v. ronde 2	's avonds																																																												
Samenwerkingsmiddag Denktank																																																													
Participatie gemeenteambtenaren RO en energie	overdag																																																												
Afstemming met Stedin																																																													
Aanleveren netbelasting op niveau stations																																																													
Aanleveren netbelasting gedetailleerd																																																													
Producten vanuit techniek en landschap																																																													
Dossier gebiedsinformatie + opstelling scenario's																																																													
Randvoorwaarden + criteria + verbeterde scenario's																																																													
Technische rapportage (bijlage bij RES 1.0)																																																													
Twee hoofdstukken voor RES 1.0																																																													

In de volgende paragrafen worden de participatie-activiteiten beschreven met daarbij vermeld de doelgroep (zie par 3.2) en of deze participatie gericht is op de restruimten, de zoekgebieden, of op beide. Hierbij is oog gehouden voor aanvullende inzet van het Energie-participatieplatform 'Denk mee!'.

5.3.2 Online bijeenkomst zoekgebieden - verkennen opstellingsvarianten

Doelgroep	Met wie?	Doelen	Aantal
Alle doelgroepen	o.b.v. aanmelding de website	Terugkoppeling resultaten 1e participatieronde Welke criteria en spelregels moeten gelden voor opwekking met zon en wind? Welke locaties zijn mogelijk geschikt voor opwekking met zon en wind?	3 x

Voor de 2^e participatieronde geldt voor de zoekgebieden dezelfde werkwijze als bij de eerste participatieronde; eenieder was welkom. Er is een verslag opgesteld en verstuurd. Op de agenda stond:

- Terugkoppeling resultaten 1e participatieronde
- Welke criteria en spelregels moeten gelden voor opwekking met zon en wind?
- Welke locaties zijn mogelijk geschikt voor opwekking met zon en wind?

Het gesprek in de tweede ronde is gevoerd aan de hand van ongewenste opstellingsvarianten per zoekgebied voor zon en wind afzonderlijk en voor zon en wind gecombineerd. Het doel van de bijeenkomsten was de minimeisen, criteria en spelregels te achterhalen door mensen te bevragen waarom een bepaalde opstellingen wel of juist niet geaccepteerd kunnen worden.

Deze argumenten zijn gecombineerd met de analyses door het technische team en samengevoegd tot concepteisen, -criteria en -spelregels als startpunt voor de derde participatieronde.

5.3.3 Enquête zoekgebieden op digitaal platform

Doelgroep	Doelen	Periode
Alle doelgroepen	Verkennen: Hoe realiseren we zo groot mogelijke maatschappelijke baten in zoekgebieden zon en wind? En welke baten zijn dan van belang?	3 weken

Op het Energie-participatieplatform 'Denk mee!' kon iedereen online meedoen aan de discussie over 'Hoe gaan we de lusten en lasten van windturbines en/of zonneweiden verdelen? Een discussie over de spelregels die wenselijk zijn om zo groot mogelijke maatschappelijke baten te realiseren met de grootschalige opwekking van zon en wind in zoekgebieden.

Deze discussie is gevoerd met:

- Voorbeelden van mogelijke maatschappelijke baten
- Voorbeelden hoe maatschappelijke baten verdeeld kunnen worden over verschillende partijen, b.v.:
  - Omgevingsfonds
  - Omwonendenregeling
  - Financiële participatie
  - Sturen op beste prijs-kwaliteitsverhouding bij aanbesteding

De resultaten van de discussie zijn verwerkt in een voorstel voor spelregels en criteria voor de zoekgebieden.

5.3.4 Themagesprekken

Doelgroep	Doel	Aantal
Grondeigenaren (en direct omwonenden van de zoekgebieden en restruimten)	Verkennen: welke ideeën leven bij grondeigenaren en hoe houden we rekening met het publieke belang (van de burens en in het gebied).	1x
(Potentiële) initiatiefnemers (commercieel en maatschappelijk)	Verkennen: welke ideeën leven bij (potentiële) initiatiefnemers en hoe houden we rekening met het publieke belang (van de burens en in het gebied).	1x
Natuurorganisaties	Verkennen hoe specifiek bij plaatsing zon en wind in de Drechtsteden rekening gehouden kan worden met natuur	1x

In de thema gesprekken is via een online bijeenkomst met groepen stakeholders het gesprek gevoerd over een specifiek belang, of een specifieke rol die de stakeholders hebben bij de opwekking van duurzame energie.

Grondeigenaren zijn een doelgroep met grote invloed, omdat zij via het eigendomsrecht kunnen bepalen of duurzame opwekking op hun gebied gerealiseerd kan worden of niet. Het gesprek met de grondeigenaren en inwoners van zoekgebieden draaide om de spanning tussen de vrijheid van particulier initiatief op eigen grond en de spelregels die moeten gelden om het algemene belang (b.v. van de burens of de ruimtelijke ordening) te borgen.

Het gesprek met de initiatiefnemers draaide om de spanning tussen de ruimte voor de initiatiefnemer voor het realiseren van grootschalige opwekking met zon en/of wind, en de spelregels die noodzakelijk zijn om het algemene belang (ruimtelijke ordening en de hoogste maatschappelijke baten) te borgen.

Initiatiefnemers zijn bevraagd over de kaders waarmee zij een optimale realisatie mogelijk kunnen maken, en de sturing die zij wenselijk achten op het algemene belang.

Het gesprek met de natuurorganisaties draaide om het ophalen van specifieke gebiedskennis van natuurwaarden en het verkennen van natuur-criteria waaraan opwekking van zon en wind moet voldoen.

De gesprekken zijn gevoerd op basis van de volgende informatie:

- Resultaten 1^e ronde participatie;
- Per zoekgebied minimaal zes opstellingsvarianten voor grootschalige opwekking zon en/of wind;
- Gemeentelijke rol bij projecten in restruimten en zoekgebieden.

Van de gesprekken zijn verslagen gemaakt op basis van de presentatie en de inbreng via de digitale tools in de online meeting. Het verslag is gedeeld met de deelnemers en op het participatieplatform geplaatst.

5.3.5 Enquête restruimten op digitaal platform

Doelgroep	Doelen	Periode
Alle doelgroepen	Verkennen draagvlak voor zonnepanelen op een bepaalde locatie	3 weken

Ook deze tweede fase bestaat uit de 3 stappen: aankondigen, bevragen en verwerken.

In fase 2 zijn de uitkomsten van fase 1 via het participatieplatform gedeeld en is een kaart voorgelegd waarop deelnemers kunnen aangeven wat zij vinden van een locatie waar zonnepanelen geplaatst kunnen worden. De meningen over de locaties (wel panelen onder bepaalde condities of geen zonnepanelen en waarom niet) geven inzicht in het draagvlak voor zonnepanelen op een bepaalde locatie. Er is uitgelegd dat groot draagvlak niet inhoudt dat de zonnepanelen er komen: hiervoor is nog een grondeigenaar en investeerder nodig, het moet ook technisch kunnen, omwonenden moeten bij de uitwerking worden betrokken en er moet nog gemeentelijke besluitvorming plaatsvinden.

Als basis voor de kaart zijn potentiële locaties uit de eerste fase gebruikt. De uitkomsten van de uitdaging op het platform zijn input voor de derde fase.

5.3.6 Werksessies met raadsleden 2^e ronde

Doelgroep	Wie	Doel	Aantal
Raadsleden	Leden Gemeenteraad Leden Algemeen Bestuur van Waterschappen Provinciale Staten	Informereren over het proces van participatie en verkennen welke criteria en spelregels moeten gelden voor opwekking met zon en wind	3x

De werksessie is met behulp van de volgende informatie voorbereid:

- Toelichting op planning besluitvorming RES (door Regieteam)
- Toelichting op proces participatie
- Per zoekgebied minimaal 6 opstellingsvarianten voor grootschalige opwekking zon en/of wind.
- Enquête 2^e ronde t.b.v. beoordeling geschiktheid restgebieden
- Gemeentelijke rol bij projecten in restruimten en zoekgebieden.
- Eerste resultaten 2^e ronde participatie

Het eerste deel van de online-werksessie was plenair. In het tweede deel van het gesprek wordt per gemeente het gesprek gefaciliteerd over de participatie en de criteria en spelregels die moeten gelden

5.4.2 Onlinebijeenkomst zoekgebieden - vaststellen eisen

Doelgroep	Met wie?	Doelen	Aantal
Alle doelgroepen	o.b.v. aanmelding via de website	Terugkoppeling resultaten 2e participatieronde Controle van criteria en spelregels voor opwekking met zon en wind Welke locaties zijn mogelijk geschikt voor opwekking met zon en wind	3 x

Voor de 3^e participatieronde gold voor de zoekgebieden dezelfde werkwijze als de tweede participatieronde; eenieder is welkom en kan zich aanmelden via het Energie-participatieplatform 'Denk mee!'. Er is een verslag opgesteld en verstuurd.

Op de agenda stond:

- Terugkoppeling resultaten 2e participatieronde
- Beoogde criteria en spelregels voor opwekking met zon en wind
- Welke locaties zijn mogelijk geschikt voor opwekking met zon en wind

Het gesprek in de derde ronde is gevoerd aan de hand van minimaal drie opstelvarianten per zoekgebied voor zon en wind afzonderlijk en gecombineerd. Het doel van de bijeenkomsten was de minimumeisen, criteria en spelregels te controleren a.d.h.v. de formulering en opstelvarianten.

5.4.3 Controleren resultaten restruimten op Energie-participatieplatform 'Denk mee!'

Doelgroep	Doelen	Periode
Alle doelgroepen	Toetsen juiste randvoorwaarden en criteria bij wenselijke en ontwikkelbare locaties	3 weken

Fase 3 bestaat ook uit 3 stappen: aankondigen, checken en opleveren.

De resultaten van fase 3 zijn leesbaar en begrijpelijk verwerkt, technisch geanalyseerd en samengevat, zodat daarmee de beschrijving van spelregels in welke situaties/typen locaties en onder welke randvoorwaarden en criteria vergunning verleend kan worden voor plaatsing van zonnepanelen afgerond kan worden.

5.4.4 Werksessies met raadsleden 3^e ronde

Doelgroep	Wie	Doel	Aantal
Overheden	Leden gemeenteraad Leden Algemeen Bestuur Waterschappen Provinciale Staten	Informeren over het proces van participatie en de voorlopige criteria, spelregels en opstelvarianten voor opwekking met zon en wind	3x

De uitwerking was gelijk aan fase 2.

5.4.5 Werksessie met beleidsambtenaren gemeente 3^e ronde

Doelgroep	Wie	Doel	Aantal
Overheden	Beleidsambtenaren RO Beleidsambtenaren energie Gebiedsmanagers	Informeren over het proces van participatie en de voorlopige criteria, spelregels en opstelvarianten voor opwekking met zon en wind	1x

De uitwerking was gelijk aan fase 2.

6 Organisatie en interne communicatie

Er waren verschillende overlegstructuren voor de RES ingericht. Royal HaskoningDHV stemde wekelijks af met het Regieteam van de Drechtsteden over de voortgang, de benodigde communicatie en de voorbereiding van de overleggen met de besluitvormende overheden (zeven gemeenten, één provincie en twee waterschappen).

Afstemming betreffende communicatie en participatie vond plaats met het Regieteam en was – indien van toepassing – digitaal afgestemd met de betreffende leden van de werkgroep. RHDHV nam ook deel aan de bijeenkomsten van de werkgroep Participatie en Communicatie en het wekelijkse communicatieoverleg.

Afstemming met de besluitvormende overheden vond plaats in de Projectgroep RES, de werkgroep communicatie en het Bestuurlijk Overleg (BO) RES. Deze overleggen werden georganiseerd door het Regieteam, en voorbereid en gevoerd door RHDHV.